

IDEER KOMMENTAR, ESSAY & DEBATT

LES PÅ MORGENBLADET.NO

Følg flere debatter og ideer på Morgenbladets nettsider.

KOMMENTAR

Oppgjør på hjemmebane

Selv den kjedeligste samtale kan spores av, skriver **Anne Marte Blindheim**. Det kan starte med noe så enkelt som været. Enten så er det snø ute eller så er det ikke. Og plutselig er du inne på klima. Det finnes alltid et familiemedlem som ikke er overbevist om klimaet er i endring og at vi mennesker har noe med det å gjøre. For det var knopper på syrinbuskene i julen 1991 og det var jo mye snø for et par år siden. Har dere først begynt på klimadebatten, så står døren på gløtt for olje, elbil eller bompenger. Det viktige er, når du er tilbake i hverdagen og de mest irriterende politikerne er på skjermen, så kan du roe tastaturet med denne tanken: Noen du er veldig glad i, mener også det stikk motsatte av deg.

I 2020 vil Anne Marte Blindheim skrive om norsk politisk offentlighet på morgenbladet.no.

ILLUSTRASJON: TEAM URBIS / STATSBYGG

KRONIKK

Regjeringkvartal og symbolpolitikk

Oppføringen av et nytt regjeringkvartal er et høyst symboladet foretagende. Det gjenspeiler hvordan vi som samfunn definerer forholdet mellom statsmakt og befolkning, hvordan vi balanserer behov for sikkerhet og overvåking med hensyn til tilgjengelighet og personvern, og hvordan vi tilrettelegger for en bærekraftig og inkluderende by, skriver **Erik Fenstad Langdalen**. Ved å beholde Utenriksdepartementet på 7. juni-plassen, kan vi opprettholde ideen om et desentralisert maktapparat og bevare viktige historiske kulturminner på symboladet grunn. Og ved å bevare Y-blokkas opprettholder vi kontinuiteten i norsk politisk historie. Les hele kronikken på morgenbladet.no

KOMMENTAR

Verden er ferdig med liberal utenrikspolitikk. Hva har vi lært, spør Asle Toje.

«På tampen av et nytt tusenår er vi nå i en ny verden. Vi trenger nye regler for internasjonalt samarbeid og nye måter å organisere våre internasjonale institusjoner på», sa den 45 år unge, britiske statsministeren for tyve år siden. Tony Blair ville gripe inn militært i Kosovo.

Inspirerende, ja, men feilslått. Forsøkene på å fremme den liberale internasjonalsismen med våpenmakt mislyktes. Kosovo er en røverstat. Irak har degenerert til stammevelde. I Afghanistan vil den ventede amerikanske tilbaketrekkningen trolig følges av ny borgerkrig.

I Syria har Assad vunnet borgerkrigen og Libya er rivaliserende regjeringer i krig med hverandre. President Obama kalte utviklingen for et 'shit show'. Trump trakk seg tilbake i Syria under henvisning til «sand og død».

I alle disse landene står det verre til med liberale idealer enn hva det gjorde før intervensjonen. Drømmen om demokrati, menneskerettigheter, markedsøkonomi og rettsstat ble til nye autoritære ledere, religiøse mørkemenn og kleptokrati.

Det synes lenge siden Tony Blair besøkte Chicago i 1999. Talen refereres ofte som starten på liberal intervensjonisme. Selv om doktrinen var for god for virkeligheten, er talen fremdeles god.

«Vi kan ikke snu ryggen til konflikter og brudd på menneskerettighetene i andre land dersom vi fortsatt vil være trygge», sa Blair og omdefinerte snedig nasjonale interesser til å bety – i praksis – hva som helst. Han var flink med ord.

Problemet er at liberal intervensjonisme ikke kan sies å ha fremmet internasjonal stabilitet eller vår egen sikkerhet. Intervensjonene la til rette for migrasjonsbølger og de sammenraste statene er blitt et frirom for islamistisk ekstremisme.

Tony Blair gjorde John F. Kennedys ord til sine: «Frihet er udelelig, og når én mann er slavebundet, hvem er da fri?» Problemet var at mens Vesten og

våre lokale støttespillere var enige i å kvitte seg med regimet, viste de lokale krefter seg å ikke være like opptatt av frihet.

Militsene, mobben, var mest opptatt

av å kvitte seg med en forhatt *führer*, de var ikke fokusert – eller forberedt – på fremtiden. I usikkerheten som fulgte 'valgte' enkelte seg en milits, andre en sekt, og andre igjen å bli vestens klienter. Riktig mange valgte å migrere.

Det viste seg at vi ikke kan velge frihet på vegne av andre, de må velge det selv. Kultur spiser strategi til frokost. Blairs antagelse om at i enhver muslim, er det en liberaler som venter på å bli satt fri, viste seg å ikke helt å stemme.

Nederlag har ført til avmakt og kynisme i Vesten. President Trumps tale til FN's generalforsamling viste hvor langt pendelen har svingt. I dag er det i realiteten kun Europa som står for liberal globalisme. Alle stormaktene tenker som Trump:

«Det grunnleggende skillet i verden og gjennom historien [er mellom som] tror de har rett til å herske over andre og de nasjoner som bare vil herske over seg selv.» Det finnes for tiden to typer nasjonalister: De som kaller seg nasjonalister – og de som ikke gjør det.

Drømmen om demokrati, menneskerettigheter, markedsøkonomi og rettsstat ble til nye autoritære ledere, religiøse mørkemenn og kleptokrati.

Så hva har vi lært? Den første store lærdommen er at krig på vegne av abstrakte idealer er en dårlig idé. Intervensjoner har best sjans til å lykkes dersom de støtter et troverdig alternativt regime. Idealer er fint, men ingen ting er mulig uten legitimitet.

Det er vanskelig å veksle om militære fremganger i stabile regimer. Dette gjelder ikke bare

Vesten. Iran, Saudi-Arabia og Russland har også fått lære at det er lettere å bryte opp politiske strukturer enn å bygge nye. Uten troverdige lokale ledere er sjansen for suksess lav.

Blair holdt sin tale under opptakten til Kosovo-krigen. Intervensjonen som fant sted uten FN-mandat er blitt en

Tips? Innspill? Respons?

Send epost: ideer@morgenbladet.no

IDEER

MIDT I DEBATTEN

Beskylder forskere for feighet

Forfatter Bjarne Kvam mener at norske akademikere har sviktet sitt samfunnsoppdrag i politivoldssaken.

– I boken deres beskylder dere norske akademikere for unnfallenhet og feighet. Hva legger dere i det?

– Det er unnfallenhet hvis man har klar oppfatning om at forskning ikke holder mål og likevel lar det passere. Det er også en form for unnfallenhet å gi sin støtte til en sak man ikke vet noe særlig om. Det er en forpliktelse akademikere har til samfunnet, at de skal ha en intern røkt som gjør at samfunnet kan bygge på det de produserer. I den grad man har skjønt at det som kom frem i voldsforskningen ikke er korrekt, er det unnfallende å ikke prøve å gjøre noe med det. Et folkelig begrep for ikke å gjøre det, er feighet. Den forskningssvindelen voldsforskningen var, kunne aldri fått leve uten akademisk unnfallenhet.

– Et eksempel dere trekker frem i boken er Edvard Vogts opprykk til professor i rettsvitenskap, som i hovedsak var basert på voldsforskningen. Dere skriver at komiteen, som besto av sosiolog Ørjar Øyen og juristene Jon T. Johnsen og Hans Petter Graver, fant så store svakheter at voldsforskningen i realiteten ble «fullstendig underkjent». Likevel valgte de å innstille ham. Hva skjedde, mener dere?

– Det vi skriver i boken er at Johnsen mente at dette var fullstendig uholdbart. Han gikk imot at Vogt skulle få opprykk. De to andre skrev at voldsforskningen ikke holdt høyt nok nivå til å kunne bære professorkompetanse, men at de likevel inntok et bredere perspektiv i vurderingen. Alle tre var altså enig om at voldsforskningen alene ikke holdt, så det måtte noe velvilje til for at to av dem likevel valgte å innstille ham.

– Som vi skriver i boken, samarbeidet Ørjar Øyen med Nordhus og Vogt i 1993 for å få gjenopptatt bumerangsaken. Alle- rede i 1974 hadde han skrevet

et anbefalingsbrev for dem. Dette var en delt komité, hvor en av de tre hadde en klar slagside til fordel for Vogt. Det er grunn til å stille spørsmål ved om Øyens positive holdning kan ha vært avgjørende for at Vogt fikk en positiv innstilling, selv om tremannskomiteen var delt.

– Dere mener at Øyen var partisk innstilt. Hva skulle vært Gravers motivasjon for å gå inn for opprykket mot bedre vitende?

– Nei, jeg mener ikke nødvendigvis at det var mot bedre vitende. Det står heller ikke i boken og det vil jeg ikke hevde.

Men det at de var villig til å se bredere på det enn det rent vitenskapelige, det var noe de valgte å gjøre. Det kan hende at Graver mener at det var riktig, basert på opplysningene de hadde den gangen.

– Det er viktig å understreke at dette professoropptrykket ikke er det viktigste i vår bok. Det sentrale er at her er det blitt gjennomført en forskningssvindelen som har fått leve i norsk offentlighet i flere tiår. En lang rekke akademikere har sluttet seg til og støttet et prosjekt som de i realiteten ikke har visst hva dreier seg om. Akademia må se seg selv i speilet. Norge har mange godt lønnede intellektuelle, som har som oppgave å forvalte samfunnets kunnskaps- og sannhetsbank. Der har de

sviktet i denne saken, og det kan skje igjen.

– Den akademiske unnfallenheten du beskriver, mener du at den omfattet komiteen og Hans Petter Graver?

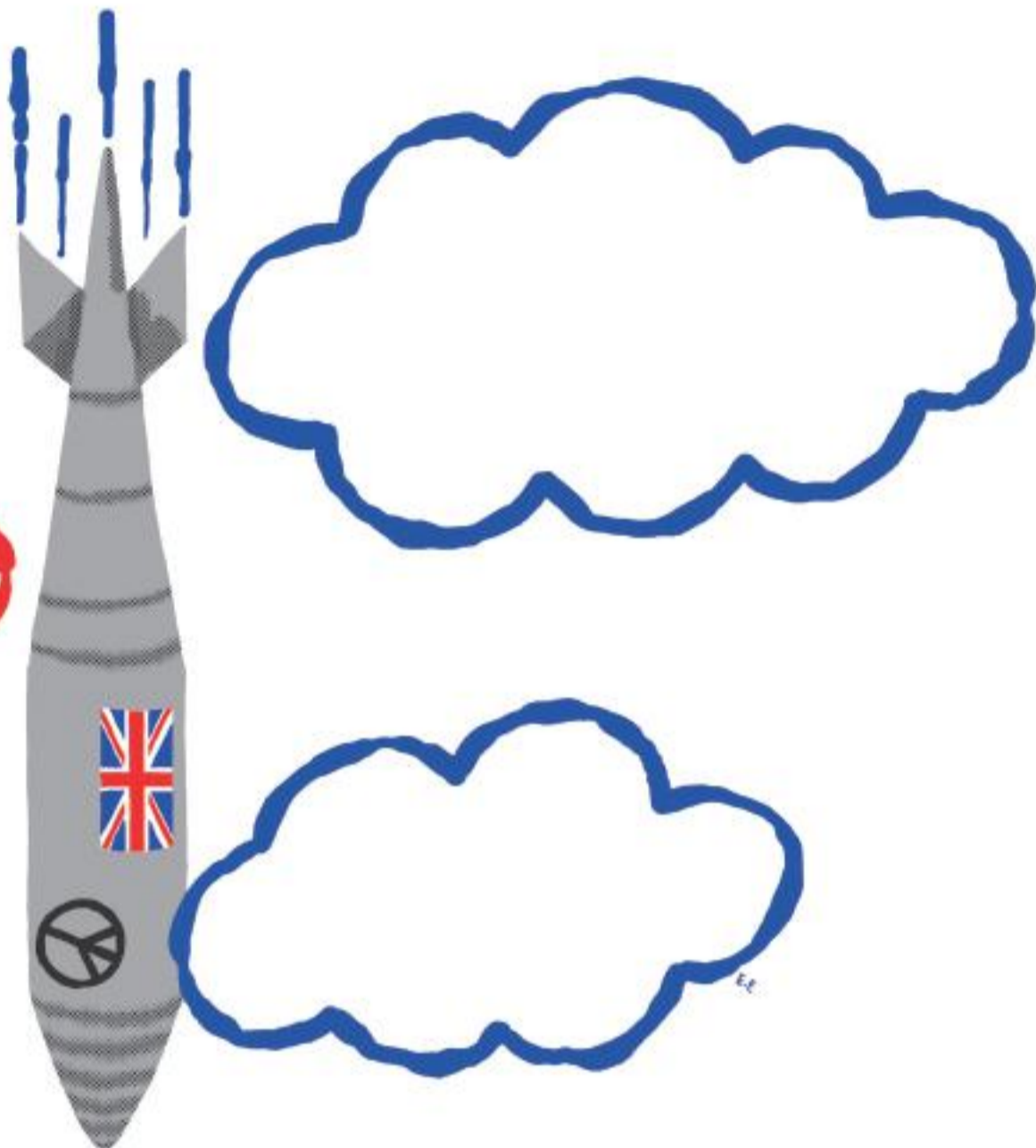
– Jeg vil ikke nevne navn. Det får være nok at vi skriver at en viktig årsak til at dette kunne leve var akademisk unnfallenhet og feighet. Å peke på at du skulle gjort ditt og at du skulle gjort datt, det tror jeg ikke er nyttig. Det er en oppfordring til akademikere generelt om at de må forstå sitt eget ansvar.

Martin Gedde-Dahl

DETTE ER SAKEN

➔ I 1981 la sosiolog Edvard Vogt og student Gunnar Nordhus frem en rapport som avdekket utbredt politivold i Bergen. Saken skapte voldsom debatt, rettsaker og søksmål.

➔ Bjarne Kvam er jurist og tidligere journalist. Sammen med Per Christian Magnus og Tom Kristensen har han skrevet boken *Politivoldsaken – Norges største forskningskandale*, hvor forfatterne hevder at hele saken var basert på løgn og juks. Et av forfatternes poenger er at bløffen fikk leve videre delvis på grunn av unnfallenhet og feighet i akademia.

vond presedens, brukt til å rettferdiggjøre ethvert ulovlig landnåm siden den gang, blant annet Krim. Intervensjoner uten FN-mandat er farlig.

Den kanskje største lærdommen er at universelle ideologier ikke er noe fullgodt substitutt for god antropologi. Alle nasjonalstater er irrasjonelle på sitt eget vis, og det er viktigere å vite hva som gjør stater distinkte enn hva som forener oss når man vurderer okkupasjon.

Dette munner ut i ett spørsmål som norske beslutningstagere bør stille og gjenta til de har fått et fullgodt svar, når vi neste gang inviteres med i en 'frivillig koalisjon': Hvem støtter vi, spesifikt? Har de ledererfaring, hvor populære er de blant sine egne?

Erfaringene fra Tunisia er kanskje viktigst: Vesten grep ikke inn i Jasmin-revolusjonen, men støttet firepartssamarbeidet som lyktes å få et legitimt regime på plass uten borgerkrig. Dette er den eneste staten hvor den arabiske våren slo røtter.

I 1997 gikk Tony Blair av som en av Storbritannias lengstsittende statsministere. Han ledet landet gjennom en lang velstandsepoke. Blair etterlot et land som var mektigere, rikere og mer tilfreds enn da han tok over. Allikevel er de fleste

briter glade for å se ryggen på ham.

Blair forgiftet brønnen for neste generasjon liberalere. Gjennom sine verdikriger undergravde de sitt eget prosjekt på hjemmebane. De klarte kunststykket å gå fra total kontroll til fallitt på to tiår. Deres dårskap åpnet døren for nasjonalistene.

Jeg traff Blair i Davos, i året vi er i ferd med å runde av. Smilet var like bredt og han var like veltalende, men øynene. Øynene var som en hos en prylt bikkje. Han dro på en pinlig berørt David Miliband som han ville ha til å danne et nytt arbeiderparti. De mektige lyttet høflig og snudde ryggen til så snart de kunne.

ASLE TOJE

Utenrikspolitisk forsker og kommentator
ideer@morgenbladet.no

